

Ko nozīmē sagatavot ilgtspējas ziņojumu?

Jekaterina Novicka, SIA "Oriens Audit & Finance", partnere, digitalizācijas un iXBRL ilgtspējas ziņošanas eksperte

Pieņemtais Ilgtspējas informācijas atklāšanas likums nosaka ziņošanas rāmi ilgtspējas jautājumiem, respektīvi – kas, kam, kā un kad ir jāziņo. Apskatām likumā noteiktās prasības.

Likumā tiek transponēta [Eiropas Korporatīvās Ilgtspējas ziņošanas direktīva](#) (*Corporate Sustainability Reporting Directive*, CSRD). Lai pārņemtu direktīvas prasības, papildus tika veikti grozījumi vēl 10 likumos – [Grāmatvedības likumā](#), [Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likumā](#) (GPL), [Revīzijas pakalpojumu likumā](#), [Finanšu instrumentu tirgus likumā](#), [Kredītiestāžu likumā](#), [Apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas likumā](#), [Ieguldījumu brokeru sabiedrību likumā](#), [Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likumā](#), [Privāto pensiju fondu likumā](#), [Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumā](#).

Kas jāziņo?

[Ilgtspējas informācijas atklāšanas likumā](#) noteikts, ka ilgtspējas ziņojums jāiekļauj atsevišķā vadības ziņojuma sadaļā. Tādā veidā ilgtspējas ziņojums kļūst par neatņemamu gada pārskata daļu.

Eiropas ilgtspējas ziņošanas standarti

Ilgtspējas ziņojums jāgatavo saskaņā ar Eiropas ilgtspējas ziņošanas standartiem (*European Sustainability Reporting Standards*, ESRS), kas ir publicēti Eiropas Savienības (ES) Oficiālajā Vēstnesī, tostarp latviešu valodā. Šie ir vienoti standarti visā ES, kuru mērķis ir nodrošināt ilgtspējas informācijas salīdzināmību, atbilstību un augstu uzticamības pakāpi starp ES valstīm. ESRS iekļauj 12 starpnozarju un tematiskos standartus ar

prasībām ilgtspējas ziņojumā atklāt informāciju par vides, sociālās atbildības un pārvaldības aspektiem. Ziņošanas kontekstā tie ievieš tādus jaunus pamata jēdzienus kā “dubultais būtiskums” un “vērtības ķēde”.

ESRS nosaka dubultā būtiskuma metodoloģijas noteikšanu kā ziņošanas fundamentu. Dubultajam būtiskumam ir divi pamata aspekti – ietekmes un finansiālais būtiskums. Saskaņā ar ESRS sabiedrībai jāapsver katra būtiskuma pozīcijas perspektīva un ilgtspējas ziņojumā jāatklāj informācija, kas ir svarīga gan no abiem būtiskuma principiem, gan tikai viena no tiem. Tas, vai informācija ir jāiekļauj ilgtspējas ziņojumā, ir atkarīgs no būtiskuma sliekšņa (robežvērtības), kas katrai sabiedrībai jānosaka pašai.

Saskaņā ar ESRS vērtības ķēde ietver visas darbības, resursus, kā arī tiešās un netiešās attiecības, kas saistītas ar uzņēmuma darījumdarbības modeli un ārējo vidi, kurā tas darbojas. Vērtības ķēdes informācijas iekļaušanas pakāpe ilgtspējas ziņojumā ietver attiecības, kas saistītas ar visām konsolidācijas perimetra sabiedrībām un to attiecīgajiem vērtības ķēdes partneriem, tostarp arī ārpus pirmā (tiešā) līmeņa. Svarīgi, ka, atšķirībā no finanšu pārskatiem, ilgtspējas ziņojumā būs jāatspoguļo ne tikai vēsturiskā informācija, bet arī nākotnes prognozes īstermiņā, vidējā un ilgtermiņa periodā.

Vienoti standarti ir nepieciešami, lai panāktu, ka ilgtspējas informācijas statuss ir salīdzināms ar finanšu informācijas statusu. Tādā veidā tiek nostiprināts ilgtspējas ziņojuma nozīmīgums un nodrošināts kvalitātes aspekts salīdzinājumā ar finanšu pārskatiem.

Ilgtspējīgu darbību klasifikācijas sistēma

Saskaņā ar Ilgtspējas informācijas atklāšanas likumu uzņēmums vadības ziņojumā publisko arī informāciju, ko nosaka **regulas 2020/852 par regulējuma izveidi ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanai 8.pants** jeb **ES taksonomijas regulējums**. ES

taksonomijas pārskatu sniegšana ir balstīta uz noteiktām formām, un sabiedrībai jāizmanto regulā iekļautās parauga veidlapas. Šīs ziņas jāiekļauj atsevišķā ilgtspējas ziņojuma sadaļā.

ES taksonomija ir ilgtspējīgu darbību klasifikācijas sistēma, kas nosaka atklāšanas prasības sabiedrībai. Tajā minēto saimniecisko darbību mērķis ir veicināt vienu (vai vairākus) no sešiem vides mērķiem:

- klimata pārmaiņu mazināšana;
- pielāgošanās klimata pārmaiņām;
- ūdens un jūras resursu ilgtspējīga izmantošana un aizsardzība;
- pāreja uz aprites ekonomiku;
- piesārņojuma novēršana un kontrole;
- bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu aizsardzība un atjaunošana.

Sabiedrības darbības, kas atbilst vienam no mērķiem, var kvalificēt kā videi ilgtspējīgas, ja tās atbilst īpašiem kritērijiem, kas noteikti regulā.

Svarīgs ES taksonomijas ziņošanas procesa posms ir ziņošana par trim dažādiem galvenajiem darbības rādītājiem (GDR). Sabiedrībai ir jāatklāj sava apgrozījuma, kapitālizdevumu (*CapEx*) un darbības izdevumu (*OpEx*) proporcija. Regulā noteikta īpaša *CapEx* un *OpEx* kalkulācijas formula, kas atšķiras no tradicionālās finanšu pārskatos pieņemtās formulas. Lai aprēķinātu GDR saskaņā ar ES taksonomiju, uzņēmumam jāspēj nodrošināt papildu analītikas un datu kontroles funkcijas grāmatvedības uzskaites jeb datu vadības sistēmās.

Kam un kad jāziņo?

Likuma prasības attieksies uz:

- lielām sabiedrībām un lielām koncerna mātes sabiedrībām;

- mazām un vidējām biržā kotētām sabiedrībām;
- trešo valstu sabiedrību meitas sabiedrībām un filiālēm pie noteiktiem kritērijiem.

Tas, vai informācija ir jāiekļauj ilgtspējas ziņojumā, ir atkarīgs no būtiskuma sliekšņa (robežvērtības), kas katrai sabiedrībai jānosaka pašai

Jāatzīmē, ka subjektu loks, kam pienākas obligātā ziņošana, pārrēdamā nākotnē ik gadu paplašināsies. Pirmajām lielajām finanšu institūcijām un sabiedrībām, kuru pārvedami vērtspapīri ir iekļauti ES dalībvalstu regulētajā tirgū un kas jau šobrīd gatavo nefinanšu ziņojumus, ir pienākums sagatavot ilgtspējas ziņojumu no 2024.pārskata gada. Savukārt lielām sabiedrībām ir pienākums sagatavot ilgtspējas ziņojumu no 2025.pārskata gada. Lielo sabiedrību kritēriji (jāizpildās vismaz diviem no trim kritērijiem):

- bilances kopsumma – 25 000 000 eiro;
- neto apgrozījums – 50 000 000 eiro;
- vidējais darbinieku skaits pārskata gadā – 250.

Ilgspējas ziņojums attiecas uz to pašu pārskatu sniedzēju vienību, kas attiecas uz finanšu pārskatiem. Tādējādi mātes sabiedrība sagatavo konsolidēto ilgtspējas ziņojumu, iekļaujot informāciju par visām meitas sabiedrībām un to vērtības ķēdēm, kā to nosaka ESRS.

Likumā paredzēta atbrīvošana no ziņošanas, ja ziņas par meitas sabiedrības ilgtspējas jautājumiem ir iekļautas citas Latvijas, ES vai trešās valsts mātes sabiedrības konsolidētajā ilgtspējas ziņojumā. Tomēr konsolidētais vadības ziņojums ir jāpublisko meitas sabiedrības tīmekļvietnē latviešu valodā. Minētais atbrīvojums attiecas arī uz mātes sabiedrībām, kas ir meitas sabiedrības, bet neattiecas uz lielām sabiedrībām, kuru vērtspapīri ir iekļauti regulētajā tirgū.

Kā jāziņo?

Saskaņā ar likumu ilgtspējas ziņojumam jābūt vienotajā elektroniskajā formātā – ESEF (*European Single Electronic Format*) – un apliecinātam no zvērināta revidenta puses.

Vienotais elektroniskais formāts

Grozījumos GPL noteikts, ka Valsts ieņēmumu dienestam (VID) būs jāiesniedz vadības ziņojums ESEF formātā. Jaunais vienotais elektroniskais ziņošanas formāts saskaņā ar [regulas 2019/815](#) regulatīvajām tehniskajām prasībām nosaka pienākumu iezīmēt ilgtspējas ziņojumā sniegto informāciju ar mašīnlasāmo un cilvēklasāmo *Inline XBRL* (iXBRL) formātu. Lai sagatavotu vadības ziņojumu ESEF formātā, uzņēmumam ir nepieciešams specializēts XBRL *International* sertificēts iezīmēšanas rīks, kā arī iemaņas darbam ar iXBRL datu standartu. Alternatīvi iXBRL iezīmēšanai var būt piesaistīts ārpalpojumu sniedzējs.

Pienākums sagatavot ilgtspējas ziņojumu vienotajā elektroniskajā ziņošanas formātā saskaņā ar likumu (pārejas noteikumu [14.punkts](#)) stājas spēkā “sākot ar nākamo dienu pēc tam, kad stājas spēkā Eiropas Komisijas (EK) deleģētais tiesību akts, ar kuru groza regulu 2019/815 attiecībā uz iezīmēšanas tehniskajām prasībām.” ES līmenī plānots, ka minētā regula tiks pieņemta un stāsies spēkā 2025.gada pavasarī. Tas nozīmē, ka ESEF prasība attieksies uz tiem lielajiem uzņēmumiem, kas veidos ilgtspējas ziņojumu par 2025.gadu.

Pārbaude

Ilgtpējas ziņojuma pārbaudes apliecinājuma uzdevums jāveic gada pārskata un konsolidētā gada pārskata revīzijas laikā. Grozījumos Revīzijas pakalpojumu likumā noteikts, ka Latvijas Zvērinātu Revidentu Asociācija veiks ierakstu publiskā Zvērinātu revidentu reģistrā, lai noteiktu zvērinātu revidentu sarakstu, kas būs tiesīgi sniegt ilgtspējas ziņojuma apliecinājuma pakalpojumu. Likumā paredzēts, ka sabiedrība gada pārskata finanšu pārskatu

un ilgtspējas ziņojuma pārbaudei var izvēlēties vienu un to pašu vai dažādus neatkarīgus revidentus.

Likumā noteikts, ka zvērināts revidents apliecina:

- ilgtspējas ziņojuma un konsolidētā ilgtspējas ziņojuma (ja ir pienākums tādu sagatavot) atbilstību ESRS prasībām;
- ES Taksonomijas regulas 8.pantā noteiktās informācijas atklāšanas prasību atbilstību;
- ilgtspējas ziņojuma un konsolidētā ilgtspējas ziņojuma vienotā elektroniskā formāta un tajos ietverto ziņu iezīmēšanas iXBRL prasību atbilstību regulai 2020/852.

Ilgtspējas ziņojuma apliecinājuma ziņojuma izsniegšanai pirmajos gados ir paredzēts veikt ierobežotās pārlicības pārbaudi. Šādu pārbaudi zvērināts revidents veiks saskaņā ar Starptautisko Apliecinājuma uzdevumu standartu Nr.3000 “Apliecinājuma uzdevumi, kas nav vēsturiskās finanšu informācijas revīzija vai pārbaude”. Savukārt 2026.gadā EK plāno pieņemt ESRS.

Ilgtspējas ziņojums ir tikai “aisberga redzamā daļa”, par kuru sabiedrība izvēlas pastāstīt plašākai sabiedrībai. Lielākā daļa informācijas, kuru izvērtē revidenti, nav redzama ziņojumā – iekšējās procedūras un kontroles pasākumi, ilgtspējas dubultā būtiskuma noteikšanas metodoloģijas apraksts, risku un iespēju vērtēšanas metodoloģijas apraksts, datu un aprēķinu ticamība sabiedrības darbības un vērtības ķēdes ietvaros.

Būtiskas izmaiņas ziņošanas procesos

Likuma publicēšana ir nozīmīgs solis izpratnes paaugstināšanai par ilgtspējas ziņojuma nopietno raksturu. Ilgtspējas ziņošana cieši integrējas ar finanšu pārskatiem, veidojot savstarpēji saistītu integrētu pārskatu. Ilgtspējas ziņu sniegšanas standarti un pārbaude liek uzsvāru uz reāllaika efektīvas vides, sociālās un pārvaldības (ESG) ziņošanas uzskaites sistēmas un jaunu kontroles mehānismu ieviešanas nepieciešamību. Šādai sistēmai

jānodrošina kvalitatīva un izsekojama ESG datu plūsma pašas sabiedrības darbībā un tās vērtības ķēdē.

Ilgspējas ziņojuma regulējums maina gan uzņēmuma gada pārskata ierastos sagatavošanas procesus, atbildības zonas un termiņus, gan arī veido jaunu tirgus realitāti un maina konkurences nosacījumus. Lai arī likumā ir paredzēts, ka sabiedrībai jāveido ilgtspējas ziņojums, tas tiešā veidā nenosaka pienākumu kļūt ilgtspējīgiem. Tomēr tas netieši veicina vadības domāšanu par sabiedrības darbības īstermiņa un ilgtermiņa stratēģijas atbilstību ilgtspējīgiem principiem un potenciālām izmaiņām tajā.